കുട്ടനാട് വികസന പാക്കേജുകൾ: നഷ്ടപ്പെട്ട അവസരങ്ങളുടെ തുടർക്കഥ

ഡോ. ജോസഫ് ഏബ്രഹാം

ദുർബലമായ നെല്ലറ

സമുദ്രനിരപ്പിന് താഴെയായി സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നതും അഞ്ച് പ്രധാന നദികൾ കുറുകെ ഒഴുകുന്നതുമായ കുട്ടനാട്, കേരളത്തിന്റെ പാരിസ്ഥിതിക ഹൃദയഭൂമിയും നെല്ലറയുമാണ്. നെൽകൃഷി, മത്സ്യബന്ധനം, താറാവ് വളർത്തൽ, തെങ്ങ് വളർത്തൽ, കന്നുകാലി വളർത്തൽ, ടൂറിസം എന്നിവയിലൂടെ ലക്ഷക്കണക്കിന് ആളുകൾ ഇവിടെ ഉപജീവനം നിലനിർത്തുന്നു. എന്നാൽ ഈ പ്രദേശം പരിസ്ഥിതികമായി വളരെ ദുർബലമാണ്. വെള്ളപ്പൊക്കം പതിവായി സംഭവിക്കുന്നു. കനാലുകളിൽ ചെളി അടിഞ്ഞുകൂടുന്നു. ഉപ്പുവെള്ളം കയറുന്നത് ഒരു നിരന്തരമായ ഭീഷണിയാണ്, കൂടാതെ കർഷകർ നെല്ലിന്റെ താഴ്ന്ന താങ്ങു വിലയും സംഭരണത്തിലെ കാലതാമസവും മൂലം തുടരെ സാമ്പത്തിക പ്രതിസന്ധിയിലാണ്.

2018-19ലെ മഹാപ്രളയം കുട്ടനാടിനെ തകർത്തപ്പോൾ, രണ്ട് കുട്ടനാട് വികസന പാക്കേജുകളിലൂടെ ഒരു പുതിയ തുടക്കം കേരള സർക്കാർ വാഗ്ദാനം ചെയ്തു. കുട്ടനാടിനായി ഒരു ‘‘മഹത്തായ പദ്ധതി മിഷൻ’’ നടത്തുന്നതിനുള്ള ആദ്യ ശ്രമമായിരുന്നില്ല ഇതെന്ന് നാം ഓർമ്മിക്കേണ്ടതാണ്. ഒരു കുട്ടനാട് സുസ്ഥിര വികസന മിഷൻ കടന്നുവരട്ടെ!

ഘട്ടം 1: സ്വാമിനാഥൻ പാക്കേജ് (2008)

2007-08ൽ, കുട്ടനാടിന്റെ സമഗ്ര വികസനത്തിനായി സ്വാമിനാഥൻ റിസർച്ച് ഫൗണ്ടേഷൻ (എം.എസ്.എസ്.ആർ.എഫ്) ഒരു മഹത്തായ ബ്ലൂപ്രിന്റ് തയ്യാറാക്കി. 2008ൽ കേന്ദ്ര സർക്കാർ ഇത് ‘‘തത്വത്തിൽ’’ അംഗീകരിച്ചു. ₹1,840.75 കോടി വകയിരുത്തി.

പ്രധാന നിർദ്ദേശങ്ങൾ

- ലവണാംശം നിയന്ത്രിക്കുന്നതിനായി തണ്ണീർമുക്കം അണക്കെട്ടിന്റെ നവീകരണം.
- വെള്ളപ്പൊക്കം ഒഴുക്കിവിടുന്നതിനായി തോട്ടപ്പള്ളി സ്പിൽവേയുടെ ശേഷി വർദ്ധിപ്പിക്കൽ.
- നെൽവയലുകൾ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനായി പാടശേഖര ബണ്ടുകളുടെ ശക്തിപ്പെടുത്തൽ.
- ജലപ്രവാഹം മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിനായി കനാൽ ഡ്രെഡ്ജിംഗും ഡ്രെയിനേജ് പുന:സ്ഥാപനവും.
- കണ്ടൽക്കാടുകളും മത്സ്യ ആവാസ വ്യവസ്ഥകളും ഉൾപ്പെടെയുള്ള പരിസ്ഥിതി പുന:സ്ഥാപനവും ജൈവവൈവിധ്യ സംരക്ഷണവും.
- യന്ത്രവൽക്കരണം, ലളിത കുറഞ്ഞ നിരക്കിൽ വായ്പ, പരിശീലനം എന്നിവയിലൂടെ കർഷകർക്ക് ധനസഹായ പിന്തുണ.

എന്നാൽ സ്വാമിനാഥൻ പാക്കേജ് ഒരിക്കലും പൂർണ്ണമായി ആരംഭിച്ചില്ല. ചില തടയണകൾ നിർമ്മിച്ചു, ചില അറ്റകുറ്റപ്പണികൾ നടത്തി, പക്ഷേ പ്രധാന വെള്ളപ്പൊക്ക നിയന്ത്രണ അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങളിൽ ഭൂരിഭാഗവും സ്പർശിക്കാതെ തുടർന്നുപോന്നു. ഫണ്ടുകൾ വേണ്ടത്ര ഉപയോഗപ്പെടുത്തിയില്ല.പരിപാടികൾക്ക് നടത്തിപ്പ് ആക്കം പൊതുവിൽ കുറഞ്ഞു. ഈ ‘‘നഷ്ടപ്പെട്ട ദശകം’’ (2008-18) എന്നതിന്റെ പരിണിത ഫലം, 2018-19 ലെ മഹാ

പ്രളയം ആഞ്ഞടിച്ചപ്പോൾ, കുട്ടനാട് അതിനെ പ്രതിരോധിയ്ക്കാൻ തയ്യാറായിരുന്നില്ല എന്നാണ് യാഥാർത്ഥ്യം.

ഘട്ടം 2: എൽ.ഡി.എഫ് പാക്കേജ് 1 (2018 – 19 വെള്ളപ്പൊക്കത്തിന് പരിഹാരം)

അഭൂതപൂർവ്വമായ ഈ വെള്ളപ്പൊക്കത്തിനുശേഷം, കേരള സർക്കാർ കുട്ടനാട് വികസന പാക്കേജ്- 01 പ്രഖ്യാപിച്ചു. ഹ്രസ്വകാലത്തേക്കായിരുന്നു നടത്തിപ്പ് ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിച്ചത്: അടിയന്തര പുനരധിവാസവും വേഗത്തിലുള്ള പരിഹാരവും ലക്ഷ്യമിട്ടു മുന്നേറി.

നിർദ്ദേശിച്ച പ്രധാന പ്രവൃത്തികൾ ഇവയായിരുന്നു

- അടിയന്തര കനാൽ മലിനീകരണവും നദികളിൽ നിന്നുള്ള ചെളിനീക്കം ചെയ്യലും.
- നെൽവയലുകൾക്ക് ചുറ്റുമുള്ള ബണ്ടുകൾ ശക്തിപ്പെടുത്തൽ.
- ഇൻപുട്ട് സബ്സിഡികൾ, വിത്തുകൾ, യന്ത്രങ്ങൾ, പരിശീലനം എന്നിവയിലൂടെ കർഷകർക്ക് പിന്തുണ.
- സംഭരണവും എം.എസ്.പി. പേയ്മെന്റുകളും കാര്യക്ഷമമാക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ.
- പരിസ്ഥിതി പുനഃസ്ഥാപനത്തിനുള്ള പൈലറ്റ് ശ്രമങ്ങൾ /പ്രവർത്തനം.

ചില ജോലികൾ, പ്രത്യേകിച്ച് ഡ്രെഡ്ജിംഗ്, കർഷക ചേരുവകളുടെ ഇൻപുട്ട് വിതരണം എന്നിവ നടത്തിയെങ്കിലും, മൊത്തത്തിലുള്ള സ്വാന്തനം പരിമിതമായിരുന്നു. ബണ്ടുകളുടെ ശക്തിപ്പെടുത്തൽ അപൂർണ്ണമായിരുന്നു. കനാലുകൾ ഭാഗികമായി മാത്രമേ പൂർത്തിയാക്കപ്പെട്ടുള്ളൂ. കൂടാതെ നെല്ല് സംഭരണ പേയ്മെന്റുകൾ വൈകിയതായി കർഷകർ തുടരെ പരാതിപ്പെട്ടു. അതേസമയം മുഖ്യ ഇനമായ പാരിസ്ഥിതിക പുനർനിർമ്മാണ മാനം തുടരെ മാറ്റിവച്ചു/അവഗണിക്കപ്പെട്ടു.

ഇപ്രകാരം, കുട്ടനാടിന്റെ ആവർത്തിച്ചുള്ള പ്രതിസന്ധികൾക്കുള്ള ഘടനാപരമായ പരിഹാരമായല്ല. മറിച്ച് ഒരു ചെറിയ ദുരിതാശ്വാസ പദ്ധതിയായി പാക്കേജ്-1 പരിണമിച്ചു.

ഘട്ടം 3: എൽഡിഎഫ് പാക്കേജ് – 2 (2020 മുതൽ)

2020ൽ കേരള സർക്കാർ കുട്ടനാട് പാക്കേജ് 2 പ്രഖ്യാപിച്ചു. ₹2,447 കോടി കൂടുതൽ അഭിലഷണീയമായ തുക അടങ്കലോടെ. ഇത് ഒരു സമഗ്രവും ദീർഘകാല അധിഷ്ഠിതവുമായ വികസന, വെള്ളപ്പൊക്ക പ്രതിരോധ പദ്ധതിയായി സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു എന്നാണ് സർക്കാർ വാദം.

ഇതിലെ മുഖ്യ ഇനങ്ങൾ

- പ്രത്യേക കാർഷിക മേഖലയുടെയും സംയോജിത റൈസ് പാർക്കുകളുടെയും സൃഷ്ടി.
- മത്സ്യബന്ധനം, താറാവ് വളർത്തൽ, കന്നുകാലി വളർത്തൽ എന്നിവയുടെ പ്രോത്സാഹനം.
- വെള്ളപ്പൊക്ക നിയന്ത്രണ പദ്ധതികൾ: തോട്ടപ്പള്ളി സ്പിൽവേയുടെ വീതി കൂട്ടൽ, ‘‘നദിക്ക് മുറി’’ സമീപനങ്ങൾ കനാലുകളെ പുനരുജ്ജീവിപ്പക്കൽ;
- കുടിവെള്ള, ശുചിത്വ പദ്ധതികൾ.
- ടൂറിസവും പരിസ്ഥിതി പുനരുദ്ധാരണ സംരംഭങ്ങളും.

- അടിസ്ഥാന സൗകര്യ മെച്ചപ്പെടുത്തലുകൾ-റോഡുകൾ, പാലങ്ങൾ മറ്റ് ഗ്രാമീണ സൗകര്യങ്ങൾ.

- വെള്ളപ്പൊക്ക ബാധിത കുടുബങ്ങൾക്കുള്ള സമഗ്ര പിന്തുണ നൽകൽ.

നിലവിൽ നാലു വർഷം കഴിഞ്ഞിട്ടും, പാക്കേജ്-2 ഭാഗികമായി കടലാസിൽ തന്നെയാണ്. മിക്ക പ്രവൃത്തികളും ഇപ്പോഴും ഡിപിആർ (വിശദമായ പ്രോജക്ട് റിപ്പോർട്ട്) തയ്യാറാക്കൽ ഘട്ടത്തിലാണ്. പാർലമെന്റിൽ, കേന്ദ്ര സർക്കാർ പാക്കേജിനെക്കുറിച്ച് ''ഒരു വിവരവുമില്ല'' എന്ന് പ്രസ്താവിച്ചു. ഇത് ഏകോപന വിടവുകൾ തുറന്നുകാട്ടി. ചുരുക്കം ദുരിതാശ്വാസ വിതരണങ്ങൾ മാത്രമേ പ്രശ്നബാധിത കുടുംബങ്ങളിലേക്ക് എത്തിയിട്ടുള്ളൂ; മുഖ്യ അടി സ്ഥാന സൗകര്യങ്ങളും പാരിസ്ഥിതിക പ്രവർത്തനങ്ങളും നടപ്പിലാക്കുവാൻ ഇപ്പോഴും തീർപ്പുകല്പിച്ചിട്ടില്ലതന്നെ.

നേട്ടങ്ങൾ

തിരിഞ്ഞുനോക്കുമ്പോൾ, ഈ മൂന്ന് ഘട്ടങ്ങളിലുടനീളമുള്ള നേട്ടങ്ങൾ പരിമിതമാണ്. കാർഷിക ഇൻപുട്ടുകൾ നൽകുന്നതിലും യന്ത്രവൽക്കരണത്തിലും കർഷകർക്ക് ആശ്വാസ കരമായ പിന്തുണ ലഭിച്ചു. ഏതാനും ബണ്ടുകൾ ശക്തിപ്പെടുത്തി, തിരഞ്ഞെടുത്ത വീടു കൾക്ക് ദുരിതാശ്വാസ സഹായം വിതരണം ചെയ്തു എന്നത് ശ്രദ്ധേയം തന്നെ.

പരാജയങ്ങൾ തുടർക്കഥ

- വെള്ളപ്പൊക്കം മിക്കവാറും എല്ലാ വർഷവും കുട്ടനാടിനെ നശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കു ന്നു.

- തണ്ണീർമുക്കം ബാരേജ്, തോട്ടപ്പള്ളി സ്പിൽവേ തുടങ്ങിയ പ്രധാന അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ കാലഹരണപ്പെട്ടതായി തുടരുന്നു, സംഭരണ വില വിതരണം തുടരെ വൈകുന്നു.

- നെൽകൃഷി ഇപ്പോഴും പ്രതിസന്ധികളിലാണ്; സംഭരണ കാലതാമസവും കുറഞ്ഞ എംഎസ്പിയും തുടരുന്നു.

- കണ്ടൽക്കാടുകളുടെയും ജൈവവൈവിധ്യ ആവാസ വ്യവസ്ഥകളുടെയും പരി സ്ഥിതി പുനഃസ്ഥാപനം ആരംഭിച്ചിട്ടില്ല.

- വകുപ്പുതല ഏകോപനം ദുർബലമാണ്, ഒന്നിലധികം ഏജൻസികൾ സിലോസിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നു.

ചുരുക്കത്തിൽ സംയോജിതവും പാരിസ്ഥിതികവും കർഷക കേന്ദ്രീകൃതവുമായ പരി വർത്തനം എന്ന ദർശനം യാഥാർത്ഥ്യമായിട്ടില്ല.

പാക്കേജുകൾ പരാജയപ്പെട്ടത് എന്തുകൊണ്ട്?

1. മോശം നടപ്പാക്കൽ: പ്രഖ്യാപനങ്ങൾ ഗംഭീരമായിരുന്നു പക്ഷെ തണുപ്പൻ നടത്തിപ്പ് വഴിമു ടക്കി. പല ജോലികളും പാതിവഴിയിൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു.

2. ദുർബലമായ ഏകോപനം: ജലവിഭവം, കൃഷി, മത്സ്യബന്ധനം, ടൂറിസം, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ, വനം തുടങ്ങിയ വകുപ്പുകൾ ഒന്നായി പ്രവർത്തിക്കുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടു. ഇവയുടെ ഏകോപനം ഉറപ്പാക്കൽ ഫലപ്രദമായ സംവിധാനങ്ങൾ ഇല്ല തന്നെ.

3. ഫണ്ടുകളുടെ വിനിയോഗക്കുറവ്: പണം അനുവദിച്ചപ്പോഴും അത് പൂർണ്ണമായി ചെലവഴി ക്കാൻ വകുപ്പുകൾക്ക് സാധിച്ചില്ല.

4. സാങ്കേതിക വിടവുകൾ: ബാരേജിന്റെയും സ്പിൽവേയുടെയും നവീകരണം പോലുള്ള എഞ്ചിനീയറിംഗ് പരിഹാരങ്ങളിൽ കാലതാമസം തുടരെ വരുത്തുകയും എണ്ണത്തിൽ വിരളവുമായിരുന്നു. സാങ്കേതിക മികവിന്റെ കുറവൊ, നടത്തിപ്പ് പരാജയമൊ?

5. രാഷ്ട്രീയ അർത്ഥങ്ങൾ: പ്രവൃത്തികളുടെ തിരഞ്ഞെടുപ്പ് പലപ്പോഴും പാരിസ്ഥിതിക യുക്തിയെക്കാൾ രാഷ്ട്രീയ സമ്മർദ്ദങ്ങളെ പ്രതിഫലിപ്പിച്ചു, ലക്ഷ്യനേട്ടത്തെ മന്ദീഭവിപ്പിച്ചു.

<u>മുന്നോട്ടുള്ള വഴി</u>

കുട്ടനാടിന് വെള്ളപ്പൊക്കം-ദുരിതാശ്വാസം അവഗണനയുടെ മറ്റൊരു തുടർക്കഥ താങ്ങാൻ ഇനിയും കഴിയില്ല. ഒരു പുനരുജ്ജീവനം അടിയന്തിരമായി ആവശ്യമാണ്. പക്ഷേ അതിന് മുൻകാല തെറ്റുകൾ ഒഴിവാക്കപ്പെടണം. മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിനുള്ള ചില രീതികൾ:-

- **സംയോജിത ആസൂത്രണം**: കൃഷി, മത്സ്യബന്ധനം, ജല മാനേജ്മെന്റ്, ടൂറിസം എന്നവയെ ബന്ധിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു നീർത്തട ആവാസവ്യവസ്ഥാ സമീപനം സ്വീകരിച്ചു, നടപ്പിലാക്കുക.
- **സാമൂഹിക പങ്കാളിത്തം**: കർഷകർ, മത്സ്യത്തൊഴിലാളികൾ, പഞ്ചായത്തുകൾ എന്നിവ സജീവ പങ്കാളികളായിരിക്കണം, നിഷ്ക്രിയ സ്വീകർത്താക്കളായല്ല.
- **സുതാര്യതയും നിരീക്ഷണവും**: സ്വതന്ത്ര ഓഡിറ്റുകളും പൊതു വെളിപ്പെടുത്തലുകളും ഉൾപ്പെടെ പദ്ധതി നടത്തിപ്പ് നാഴികക്കല്ലുകളുമായി ബന്ധിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന ഘട്ടങ്ങളായി ഫണ്ടുകൾ ലഭ്യമാക്കണം.
- **സാങ്കേതിക ശക്തിപ്പെടുത്തൽ**: തണ്ണീർമുക്കം ബാരേജും തോട്ടപ്പള്ളി സ്പിൽവേയും ഏറ്റവും പുതിയ എഞ്ചിനീയറിംഗ് വിദ്യ ഉപയോഗിച്ച് അടിയന്തരമായി നവീകരിക്കുക.
- **ഉപ**ജീവന വൈവിധ്യവൽക്കരണം: മത്സ്യബന്ധനം, താറാവ് വളർത്തൽ, ഇക്കോ-ടൂറിസം, പുനരുപയോഗ ഊർജ്ജം, കുട്ടനാട്ടിലുടനീളം പരീക്ഷിക്കേണ്ട ഒരു മത്സ്യം ഒരു നെല്ല് ഭ്രമണ രീതി എന്നിവ സ്വീകരിച്ച് പൂരകമാക്കുക. നെല്ല് ഉദ്പാദനത്തിൽ സ്വയം പര്യാപ്ത ലക്ഷ്യം നേടണം.
- **ഇടക്കാല വിലയിരുത്തലുകൾ**: ഈ ഒഴുക്ക് തടയാൻ പതിവ് അവലോകനങ്ങൾ സ്ഥാപനവൽക്കരിക്കുക.
- ഒരു കുട്ടനാട് വികസന മിഷൻ ഉണ്ടാവട്ടെ.

<u>പ്രവർത്തന പുരോഗതി താരതമ്യം 2008 – 2024</u>

പാക്കേജിന്റെ പേര്	കാലഘട്ടം/തുക വകയിരുത്തൽ (Rs.കോടി)	ചിലവിട്ട തുക (Rs.കോടി)	മുഖ്യ പ്രവൃത്തികൾ	നിലവിലെ തൽസ്ഥിതി (2024 – 25ൽ)	വിശകലനങ്ങൾ
1. എം.എസ്. സ്വാമിനാഥൻ പാക്കേജ്	2008-2017 Rs.1840.75	Rs.480	ബരാജ് & സ്പിൽവേ മെച്ചപ്പെടുത്തൽ, ബണ്ടുകൾ, കനാലുകൾ പുനരുദ്ധീകരണം, ജൈവ പുനജ്ജീവനം കർഷകർക്ക് സഹായം	ഭാഗികമായി നടപ്പിലാക്കി	25% തുക മാത്രം ചിലവിട്ടു. പല പ്രവർത്തികളും അപൂർണ്ണമായി ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു

2. എൽഡിഎഫ് പാക്കേജ് - 1: വെള്ള പ്പൊക്ക പുനർനിർമ്മാണം	2018-19 Rs.1000-1200	Rs.640	അടിയന്തിരമായി കനാൽ ഡിസിൽറ്റിം ഗ്, ബണ്ട് ബലപ്പെടു ത്തൽ കർഷകർക്ക് ധനസഹായം	ഭാഗികമായി നടപ്പിലാക്കി	60% വിഹിതം ചില വിട്ടു. മുഖ്യ വെള്ള പ്പൊക്കനിയന്ത്രണ പ്രവൃത്തികൾ പൂർത്തീകരിച്ചിട്ടില്ല
3. എൽഡിഎഫ് പാക്കേജ് - 2: വിപുലീക രണ പരിപാടികൾ	2020 മുതൽ Rs.2447 കോടി	Rs.200 കോടി	പ്രത്യേക കൃഷി സോണുകൾ; നെല്ല് പാർക്കുകൾ; മീൻ/താറാവ് കൃഷി, റൂം ഫോർ റിവർ, ടൂറിസം ഗ്രാമീണ അടിസ്ഥാന സൗകര്യ വികസനം	മിക്കവയും തുടങ്ങിയി ട്ടില്ല/ഡി.പി. ആർ. തയ്യാറാ ക്കൽ തുടരു ന്നു. മന്ദഗതി നടത്തിപ്പ്	8 ശതമാനം തുക ചിലവിട്ടു. തുക നൽകലിൽ തടസം, കേന്ദ്ര കേരള സർക്കാർ ഏകോ പന കുറവ് തുടരു ന്നു.

<u>ഉപസംഹാരം</u>

2008-ലെ സ്വാമിനാഥൻ പാക്കേജ് മുതൽ എൽ.ഡി.എഫ്. സർക്കാർ പാക്കേജുകൾ 1ഉം, 2ഉം വരെ കുട്ടനാട് ആയിരക്കണക്കിന് കോടി രൂപയുടെ വാഗ്ദാനങ്ങൾ കണ്ടു. എന്നിട്ടും അടിസ്ഥാന യാഥാർത്ഥ്യം വളരെക്കുറച്ചേ മാറിയിട്ടുള്ളൂ. വെള്ളപ്പൊക്കം തിരിച്ചെത്തുന്നു. കനാലുകൾ അടഞ്ഞുപോകുന്നു. നെൽവയലുകൾ മുങ്ങുന്നു. കർഷകർ നിരാശരാണ്, സാമ്പത്തിക തകർച്ചയിലാണ്. നെല്ലിനുള്ള നിലവിലെ കുറഞ്ഞ താങ്ങുവില ഇപ്പോഴും തുടരുകയാണ്. കുട്ടനാട്ടിലെ കൃഷി-അനുബന്ധ ഇനങ്ങൾക്ക് താങ്ങുവില ഏർപ്പാടാക്കണം, എന്നത് സുപ്രധാനം തന്നെ.

പാഠം വ്യക്തമാണ്: ഏകോപനം, ഉത്തരവാദിത്തം, പാരിസ്ഥിതിക അടിത്തറ എന്നിവയില്ലാത്ത പാക്കേജുകളുടെ നടത്തിപ്പ് വാഗ്ദാനങ്ങളായി തുടരും. കുട്ടനാടിന് ഇനിയൊരു പ്രഖ്യാപനമല്ല വേണ്ടത്, മറിച്ച് കേരളത്തിന്റെ നെല്ലറയുടെ ഭാവിയെ യഥാർത്ഥത്തിൽ സുരക്ഷിതമാക്കുന്ന നവീകരിച്ചതും സാങ്കേതികമായി മികച്ചതും കേരള സമൂഹം നയിക്കുന്നതുമായ ഒരു സമഗ്ര കർമ്മ പദ്ധതിയാണ്. തദ്ദേശീയ രാഷ്ട്രീയ നേതാക്കളുടെ ഇഷ്ടാനിഷ്ടങ്ങൾക്കും വിട്ടുകൊടുക്കുന്നതിനുപകരം നടപ്പാക്കലിൽ തദ്ദേശീയരെ ഉൾപ്പെടുത്തുക.

****